



Metody dějin umění (1-3)

Jiří Kroupa

Obsah

- 1. Dějiny umění, „umění“, umělecké dílo a historik umění
- 2. Uměleckohistorické „řemeslo“
- 3-4. Dějiny umění po roce 1945 (instituce a teoretické pozice)
- 5. „Kánon“ dějin umění (velcí historikové umění poválečné doby)
- 6. Kritická teorie a současný dějepis umění

- 7. Pojmy/ kategorie: styl (forma) – struktura - téma, symbol (obsah)
úloha, zadání (funkce) - dějinnost (čas) - význam

- 8. Uměleckohistorické přístupy autonomní: znalectví
- 9. Uměleckohistorické přístupy autonomní: formově interpretační – ikonograficko ikonologický
- 10. Uměleckohistorické přístupy autonomní: receptivně estetický – kulturně historický

- 11. Uměleckohistorické přístupy heteronomní
- 12. Uměleckohistorické přístupy aplikované
- 13. Topika

1. Dějiny umění, umění, umělecké dílo a historik umění

Co to jsou dějiny umění a jejich metody ?

„Kdo chce poznat svou disciplínu, musí znát její dějiny... „

August Comte

„Uměleckohistorické přístupy jsou jako umělecká díla – obojí může být datováno“

Frederik Antal

Doporučená literatura:

- Jiří Kroupa, *Školy dějin umění. Metodologie dějin umění 1*. Brno (2.vyd.) 2006.
- Jiří Kroupa, *Metody dějin umění. Metodologie dějin umění 2*. Brno 2010.
- Hubert Locher, *Kunstgeschichte als historische Theorie der Kunst 1750-1950*. München 2001.

Dějiny literatury a dějepisectví o umění do poloviny 20. století

Psaní o umění v rámci „přirozeného“ postoje ke světu

- Receptáře, příručky, inventáře, cestopisy;
- Cinquecento: životopisy, akademické příručky, dialogy a teoretické diskuse.

„Původ“ dějepisumu umění: ciceronové, erudité, curieux

- Ciceronství, sběratelství, „zvídavost“ (curiosità);
- Muzea/galerie a systematika uměleckých škol: L. Lanzi, Chr. Mechel, markýz Durazzo.

Počátky dějin umění jako oboru

- Johann Joachim Winckelmann, Karl Friedrich von Rumohr;
- Dějiny umění a „historismus“, umělecké spolky v 19. století, „Berlínská škola dějin umění“ (znalství – dějiny stylových forem – dějiny duchovní kultury).

Ustavení dějin umění jako „vědecké disciplíny“

- Pozitivismus ve 2. polovině 19. století, role dokumentární fotografie; Jacob Burckhardt;
- Zvědečtění znalství a historie:

Vídeňská škola dějin umění, Heinrich Wölfflin, Aby M. Warburg, Adolf Goldschmidt, Škola ikonologická

Definice dějin umění zvenčí:

W.J.T. Mitchell (teoretik vizuální kultury)

Dějiny umění se zabývají historickým studiem

umělců,

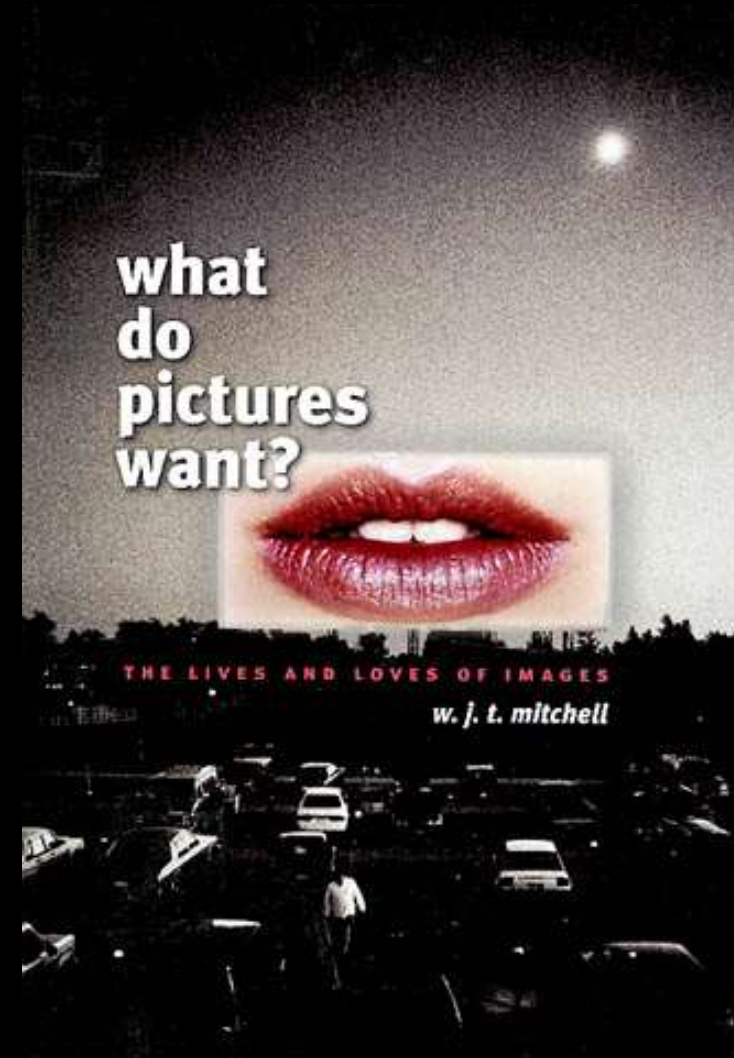
uměleckých praktik, stylů,

uměleckých hnutí a institucí.

Ve svých nejšíře se rozvíjejících projevech se poté stávají

obecnou ikonologií (to je: obecnou vědou o obrazech)

a hermeneutikou obrazů (tj. výkladem vizuálních děl).



Předmět a paradigma dějepisu umění

Michel Foucault:

„každá disciplína definuje samu sebe

- souborem předmětů,
- celkem metod,
- uceleným korpusem propozic, jež jsou považovány za pravé.
- jistou hrou pravidel a definic, technik a nástrojů“

Předmět dějin umění od 18. století dodnes:

(postupně se proměňuje, ale i rozšiřuje)

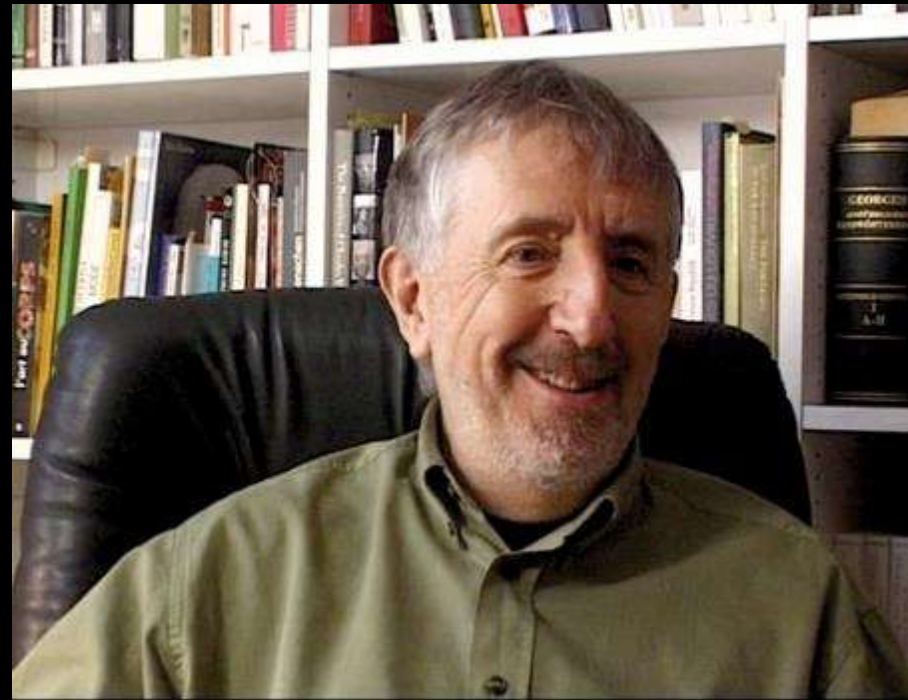
- Umění (tj. architektura-sochařství-malířství)
- Stylová forma
- Umělecké dílo
- Obraz a umění

Georges Didi-Huberman: proměna předmětu dějin umění v 19. století a dnes

- a) Dějiny umění (ars una – jedno umění) – **umění je objektem výzkumu:** „Umění“ má své dějiny, je objektivním faktem, který má svůj jednotný vývoj od nejstarších dob do současnosti
- b) Dějiny umění v dnešním světě - **umění je subjektem výzkumu:** „Umění“ je historickým konstruktem, je možné psát pouze dějiny různých a v různých dobách odlišných „umění“.

Dějiny umění a „umění“ ?

Hans Belting (1935), Konec dějin umění ?



„Od počátku vytvářelo obor dějiny umění **studium dějin**, aniž se vědělo, co to umění vlastně je.

Myšlenka jediného, nadčasového umění skončila v době osvícenství – nyní mohla umění definovat pouze **historická úvaha**“.

Umění v minulosti i dnes **„chápeme pouze v horizontu jeho dějin a pouze tyto dějiny mohou vysvětlovat to, co se v podstatě ani vysvětlit nedá“**.

Zkušenost s uměním a věda o umění

Heinrich Lützeler (1902-1988), Kunsterfahrung und Kunstwissenschaft, 1975

a) Tři formy zabývání se uměním:

mimovědecké (prožívání umění – používání umění – umělecká kritika)

předvědecké (cestopisy – životopisy – technologie)

vědecké

b) Tři formy vědeckého se zabývání uměním

„kennen“ - poznávat: znalecká práce

„erklären“ - vysvětlovat: historická, zobecňující práce o umění a vývoji forem

„verstehen“ - porozumět: historická, prozkoumávající práce o uměleckém díle, souboru děl nebo umělci

Model vědecké disciplíny jako sociálního systému: Dějiny umění

Mezioborové základy	Metodologie DU	Filozofie DU	Světové DU	Národní DU	Ikonologie (význam)	Dějiny kultury
Oborová specializace	Architektura	Sochařství	Malířství	Grafická umění	Fotografie	Užité umění, dekorativní
Aplikované disciplíny	Znalectví	Památková péče	Muzeologie	Výstavy, prezentace	Kritika, média	Cestovní ruch

2. Umělecko-historické techniky (“řemeslo”)

- Popis a rozpoznání uměleckého díla

Adekvátní nastavení k uměleckému dílu: „vidět – porozumět – popsat“.

- Heuristika

Ohledání uměleckého díla a stylová kritika; „nalézání“: kritika pramenů, kritika literatury.

- Analýza a komparace

Analýza prostřednictvím dílčích elementů a motivů díla – komparace s jinými díly (diachronní, tj. předcházející a následná v čase, synchronní, tj. vzniklá v téže době).

- Rekonstrukce tvůrčího kontextu

Rekonstrukce původního stavu díla – rekonstrukce původního umístění a kontextu.

- Konstrukce významu

Umělecko-historická interpretace – zprostředkování vizuální aktivity (srov. Bruno Latour: “*v dějinách umění platí, že čím více prostředníků, tím lépe...*”).

3. Dějiny umění po 1945 - institucionalizace

a) Mezinárodní kongresy

Počátky mezinárodních kongresů:

1873: první kongres dějin umění, Wien (i později spíše setkání německy mluvících badatelů)

1912: 10. Mezinárodní kongres, Řím (první kongres se skutečně mezinárodní účastí)

Poválečné kongresy:

16. Lisabon, 1949 – 19. Paříž, 1958

Organizátorská role CIHA: (Comité international d'histoire de l'art)

20. New York, 1961 – 27. Strasbourg, 1989

CIHA vznikla již roku 1930, nicméně větší význam ve světě si získala po schválení nových stanov (1961-1964). Od roku 2000 platí nové, revidované stanovy (rozšíření oborové - vizuální kultura, rozšíření místní - celosvětová organizace).

Tematicky zaměřené kongresy na přelomu nového století:

- | | |
|--------------------------------------|---|
| 28. kongres Berlin, 1992: | <i>Kulturní výměna v umění</i> |
| 29. Amsterdam, 1996: | <i>Paměť a zapomnění</i> |
| 30. London, 2000: | <i>Čas</i> |
| 31. Montreal, 2004: | <i>Teritorium a místo</i> |
| 32. Melbourne, 2008: | <i>Vzájemný kontakt kultur a civilizací</i> |
| 33. Norimberk, 2012: | <i>Výzva objektu</i> |
| 34. Peking, 2016: | <i>Pojmy/Termíny</i> |
| 35. Florencie /São Paulo, 2019-2020: | <i>Pohyb/ (perspektiva) Transformace</i>
<i>Pohyb/ (perspektiva) Migrace</i> |

b) Neuniverzitní ústavy

Německé ústavy:

- Mnichov:

Zentralinstitut für Kunstgeschichte

1946

Craig Hugh Smyth

Ludwig Heydenreich

Wolf Tegethoff

Ulrich Pfisterer



Ústavy německé - italské

- Florencie:

Kunsthistorisches Institut (Max Planck Institut)

1883/1888/1897

August Schmarsow

Heinrich Brockhaus

Ludwig Heydenreich

Alessandro Nova



Ústavy německé - italské

- Řím:

Bibliotheca Hertziana (Max Planck Institut)

1913

Henriette Hertz

Ernst Steinmann

Franz Wolff-Metternich

Richard Krautheimer

Elisabeth Kieven

Sibille Ebert Schifferer, Tanja Michalsky



Ústavy francouzské

Školské instituce:

- École du Louvre (1882)

Germain Bazin

- École des hautes études en sciences sociales – EHESS, 1975
(VIe Section de l'École pratique des hautes études 1868, 1947)

Georges Didi Huberman

Neškolský ústav:

- Institut national d'histoire de l'art
– INHA (2001)

André Chastel (z jeho iniciativy)



Ústavy italské

- Bologna:

Fondazione Federico Zeri

1998



Ústavy USA- italské

- Villa I Tatti, Florencie:

The Harvard University Center for Italian Renaissance Studies

1959/1961

Bernard Berenson

Craig Hugh Smyth

Joseph Connors

Alina Payne



Ústavy USA

- J. Paul Getty Trust
Los Angeles, Santa Monica
1976/1982/1997

Součásti:

Museum

Research Institute

Conservation Institute

Foundation

(Grant Programm)



Ústavy české a slovenské

- Ústav dějin umění AV ČR, Praha
časopis „Umění“

Lubomír Konečný

Vojtěch Lahoda

Tomáš Winter

- Ústav dejín umenia SAV, Bratislava

časopis „Ars“

Ján Bakoš

Ivan Gerát

- Uměleckohistorická společnost (sjezdy historiků umění /dosud 7)

